

GALIZIAKO IHARDUNALDIETAN KOMUNIKABIDEEI BURUZ ANDU LERTXUNDIK AURKEZTU ZUEN TXOSTENA

Euskararen batasunaren lan sakonenak eta eztabaida tira-biratsuenak geureganatu genituenean, orduko idazle asko eta asko zinezale ginen, orduko idazle guztion etxeetan telebista afa-ritaratua genuen.

Baina gutariko inork pentsa zezakeen zine eta telebista erdaldun eta kolonizatu haiek betirako ez genituenik; garai haie-tako eztabaidetan ez da ikus-entzungailuen aipamen bakar bat egiten.

Guttenberg-en garaian bizi ginen, horrek ekarriko zion, an-tza, etorkizuna, indarra edo dotorezia zatitua genuen euska-rari. Horretarako, hitz magikoa edukiz bete behar genuen: batasuna.

Horrela, aldizkari, testuliburu, olerki, nobela... dena arro-xa koloreko ornigarritz jantzi genuen. «Kanpora» kanpora bota eta «at» hartu genuen, «ostera» baztertu genuen, «izanen», «egonen» eta «sufrituren» etengabeez bete genituen geure tes-tuak...

Arroxa koloreko ornigarria kursi eta démodé ere bihurtu zitzaigun zenbaitetan, arroxa koloreko ornigarriaren izenean hankasartze bat baino gehiago izan genuen, baina eginak az-tertzeko garaian fruizioz, banitatez irekitzen genituen gure testutako orrialde horixkatuak: *lortu dugu!* deihadar egingo genizun kabernikolatzat jotzen genituen geure etsaien aurka.

Geure euskararekiko militantziak ez zигun, ordea (eta eskerrak), zinera edo antzerkira joatea galera. Zine-kluberaren bateko bazkide ere baginen gehienok. Ezagutu ere ezagutu genuen bere look-ari Humphrey Bogart-en itxura eman nahi izan zion idazlerik (bidenabar esateko, patetikoa, adizu).

Baina mundu hark ez zuen geurekin zer ikusirik, inbiria, sekulako inbiria sortarazten zigula ezik.

Katakunbetatik burua agertu samartzen hasi ginenean, McLuhan-en premonizioek ez zutela gurekin ezkonbiderik eta optimismo iraultzaileenez ekin genion etxean telebista genuela kontutan ez hartzeari.

Jokabidea politikari berriek indartu zigutelarik: laster izan genezakeen geure-geurea (kaikua eta txistua bezala) litekeen telebista bat etxean.

Hamaika ikusteko jaiok gaituk esan geure buruei, eta telebistari begira hasi ginen. Amonak errita egin zigun espainolera aldatzeko eskatuz ez zuela eta tutik ere ulertzen, telefilmeko marrikak harrijasotzaile baten doinuaz hitzegiten zигun, ergatiboaren edo ere-ren erabilkera genituen teleberrietako berrikerik nagusienak.

Erdaraz eginiko euskal zine deituaren bikoizketak ere hor genituen, gehienetan errespeto gutxiz eginak Eusko Jaurlaritzaren baldintza nola hala bete behar zutela eta.

Baina euskaldungoa, batasun santu haren lantegia bere bizkar hartu zuen euskaldungo hura noraezean bezala geratu zen fenomeno berriaren aurrean. Akatsak, erruak, hankasartzeak eta gehigikeriak ikusteko gai zen, oso kritikoa izan bait da beti gure ditxosozko euskaldungoa. Baina apenas zekien norabiderik markatzen. Bazekien bide txarra salatzen, ez hainbeste ona aldarrikatzen.

Fenomenoa ulertzeko, gertatzen zen bestalakorik ere; Euskal Telebista martxan jarri zutenek ez zuten euskaldungo horrekin gehiegi hitz egin. Ez zen harremanik suertatu. Imajinaren munduak hitza ere hor zuela —batzutan sostengu, beste

tan ornigarri— kontutan hartu gabe, teknikoak indartu ziren edo nahi izan ziren, ez hala Telebistak jaiotzez bete nahi zue-
na: euskararen zabalkunderako tresna egoki bilakatzea. Orain-
tsu irakurria dugu Euskal Telebistako Zuzendariagandik gure
Telebistak duen arazorik larriena gidoilarien falta dela. Jakin
nahi genuke hementxe bildurik dauden zein euskal idazlere-
kin kontatu duen Euskal Telebistak horrelakoak lasai potto
botatzeko.

Fenomenoa gure gaindi, fenomenoak gu bazterturik, hala-
ko hausdura nabarmentzen da gaur egun aipaturiko bi giza-
taldeen artean.

Hala ere, idazleok ordezkatzin dugun taldeak pentsatzen
dituelarik zenbait gauza. Guk apuntatu besterik ez ditugu egin-
go nagusienak deritzaizkigunak.

— Naturaltasun falta: Hizkera bat inork berea jotzen ez
duenean sartzen den arazo larri horren arrazoiak bat baino
gehiago dira; nagusienak aipatuko ditugu:

1. — Hizlariaren ahulezia: Euskara behar bezala mende-
ratu ez eta haren hizketaldia, erosotasun ezaz, ja-
sangaitz bilakatzen denean.
2. — Hizkeraren erabilkera maila: baliapide, jiro, hita-
no eta antzekorik ez erabiltzeak dakarren ahulezia
hau da, agian konponerrazena, baina horretarako
borondatea behar da. Paperaz ahaztu eta darabil-
gun euskara ez dela irakurtzeko, entzuteko baino
ohartzeara.
3. — Euskara bera trakets erabiltzea.

Naturaltasun falta-honetan aipatzekoak dira, noski, euska-
ra berak dituen arazo koiunturalak: zenbait gaiekiko ohitura
faltak sortarazten duen egiantzatsun edo berosimilitatea aipa-
tuko nuke nagusiki. *Mister, caballero, señor, amo*, eta batek
daki beste zenbait antzeko itzultzeko garaian *Jauna* esatera
jotzeak dakarren arriskua bizia da. Horretan, ausardia gehia-
go behar genukeela deritzat.

— Ahoskera arazoak: Hizlariak bere ahoskera propioa mantentzen duenean, denek ulertzen diote, nahiz bizkaitarrek, nahiz nafarrek. Berea ez den ahoskerara iragaten denean, guztioi suertatzen zaigu arrotz haren lana. Horregatik, geure uste apalean, askoz ere flexibilitate gehiago beharko litzateke arazo honetan.

Guzti hauen oinarrian akats haundiak baldin badaude ere, kasurik hoberenetan, beren lana duintasunez betetzen dutenengan ere halako testu idatziarekiko gehiegizko morrontza bat nabarmentzen dugu. Guttenberg-en eragina.

Eta eragin horrekin hausten ez den bitartean, idazten duenak nahiz jendaurrean mintzatu behar duenak *horrek nola entzungo ote du honako hau* pentsatzen ez duen bitartean, jai dugu. Egia da azken bi urteotan aurrerapenak nabarmendu ditugula bai Euskal Telebistan, bai antzerkigintzan. Baina ez da aski.

Hala ere, sikologian esaten dena: eredugarri denak darabilen hizkera da jendeak —edo haurrak— imitatzen duena. Baina gure eredugarriak —politikari, artista eta gainerantzeak— erdara hutsean mintzatzen baldin bazaizkigu?

Ez genuke hipokresia izugarri baten saretan eroririk geu ere hipokresia apalago batez beste harri eusten ari garenik sinetsi nahi. Ez bait dugu literaturak edo telebistak edo auskalo zerk euskara salbatuko duenik sinesten, herri osoaren borondate benetakoak baino.

Eta borondate horretarako ez dira aski alternatibetan eta talde politikoaren programetan euskararen aipamenak. Euskal telebista, edo euskal zinea edo euskal antzerkia euskara estorbu dutenen lasaigarri bilaka ez dadin. Euskara ahotan gehien erabiltzen dutenak ikusi eta irakurri bait ditugu beren arerio politikoaren gauzak arerioenak zirelako euskaraz argitaratzen!

Anjel Lertxundi